

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СТРАТЕГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF INNOVATIONS IN STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

УДК 330.3:338.2

Бреус С.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Київський національний університет
технологій та дизайну

Семененко А.В.

студент
Київський національний університет
технологій та дизайну

У статті розглянуто роль та значення інновацій у стратегічному розвитку підприємства. Наведено систематизацію підходів до формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства. Окреслено основні етапи, на яких здійснюється розроблення та реалізація стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, підприємство, стратегія, стратегічний розвиток підприємства, стратегії інноваційного розвитку підприємства.

В статье рассмотрена роль и значение инноваций в стратегическом развитии предприятия. Приведена систематизация подходов к формированию и реализации стратегии инновационного развития предприятия. Очерчены основные этапы, на которых осуществляется разработка и

реализация стратегии инновационного развития предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, предприятие, стратегия, стратегическое развитие предприятия, стратегии инновационного развития предприятия.

The role and significance of innovations in the strategic development of the enterprise has been considered in the article. The systematization of approaches to the formation and implementation of the strategy of innovative development of the enterprise has been presented. The main stage at which the review and implementation of the strategy of innovation development of the enterprise is carried out has been outlined.

Key words: innovation, innovation development, enterprise, strategy, strategic development of the enterprise, strategy of innovative development of the enterprise.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інновації виступають основною рушійною силою економічного зростання. Для формування конкурентних переваг підприємствам доцільно орієнтуватися на інноваційний вектор стратегічного розвитку, адже в динамічних економічних умовах сьогодні розраховувати на успішний стратегічний розвиток можуть лише ті підприємства, які здатні генерувати та втілювати у практичну діяльність інновації.

Інноваційна діяльність є одним з основних складників процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Тому сучасні економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам інноваційного розвитку підприємств приділена значна увага в роботах учених: С. Володіна, П. Саблука, М. Корецького, Й. Шумпетера, Е. Менсфілда, Р. Уотермена, Е. Денісона, М. Портера, С. Ілляшенка, Р. Нельсона та інших. Ученими досліджено теоретичні основи інноваційної політики, форм і методів її фінансового забезпечення, визначено взаємозв'язки між інвестиційною діяльністю та макроекономічним розвитком тощо. Проте аспекти дослідження інновацій у стратегічному розвитку підприємства залишаються недостатньо висвітленими в науковій літературі.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні ролі та значення інновацій у стратегічному розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У загальному значенні інновацією є нововведення в сфері техніки, технології, організації праці або управління, засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду. Інновація виступає кінцевим результатом інноваційної діяльності, іншими словами – діяльності, пов'язаної з трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий чи покращений продукт, введений на ринок, у новий чи покращений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, чи новий підхід до соціальних послуг [1, с. 334].

Значення інновацій у національній економічній системі обґрунтовується багатьма чинниками, такими як [2, с. 43]:

- 1) необхідність реструктуризації й перепрофілювання підприємств згідно з вимогами ринку;
- 2) застаріла матеріально-технічна база;
- 3) часті і різкі зміни попиту на товар;
- 4) міжнародна конкуренція.

Сучасна світова економіка дедалі більше набуває рис інноваційної, пов'язаної із розробленням, упровадженням і використанням інновацій, а також із перебудовою організаційно-економічного механізму господарювання. У цих умовах основною суперечністю у сфері інноваційного розвитку економіки держави є те, що в наявності, з одного боку, є досить високий інноваційний потенціал, а з іншого – такі механізми господарювання та структура економіки (і на рівні підприємств), які цей потенціал не сприймають і не використовують. Загалом проблема інноваційного розвитку України перебуває у сфері не лише фінансового та

інституціонального забезпечення, але й ефективного менеджменту (насамперед стратегічного) на рівні підприємства, який повинен задавати вектор і визначати загальну програму дій щодо інвестицій в інновації на підприємстві у всіх ланках формування споживної вартості продуктів кожного виду бізнесу підприємства [3, с. 376].

У сучасних умовах актуальним напрямом дослідження системи управління інноваційною діяльністю доцільно вважати її здійснення в контексті стратегічного розвитку підприємства. Ефективне управління інноваційною діяльністю повинно розглядатися як забезпечення виконання поставлених стратегічних цілей, завдань, використання наявних ресурсів задля забезпечення стратегічного розвитку підприємств.

Аналітичний огляд окремих наукових праць [1; 4; 5] свідчить про наявність суттєво різних тлумачень як самого поняття «стратегія інноваційного розвитку підприємства», так і класифікації її видів, що зумовлює значні труднощі для менеджерів підприємств у процесі формування та реалізації інноваційної стратегії.

Підприємство формує власну інноваційну стратегію, орієнтуючись на державну інноваційну політику, яка визначає пріоритетні напрями розвитку НТП й забезпечує їхню підтримку, власні інтереси й ресурсні можливості, потреби ринку. Ідею нового технічного вирішення або шлях до нього на 45% підказують потреби ринку, на 30% – умови виробництва та на 21% – аналіз технічних можливостей [6, с. 332]. Адже впровадження інновацій сприяє підвищенню інноваційного розвитку як підприємств, так і держави загалом [7], що є актуальним, зважаючи на те, що питома вага інноваційної в загальному обсязі реалізованої промислової продукції становить лише 3–5%, вітчизняний високотехнологічний експорт становить 4–5 млрд дол. США на рік, при цьому потенційно він оцінюється на рівні 10–15 млрд дол. США (0,3–0,5% світового експорту) [8].

Інноваційна стратегія передбачає об'єднання мети технічної стратегії та стратегії капіталовкладень (інвестицій) і спрямована на впровадження нових технологій та видів продукції. Вона передбачає вибір визначених об'єктів досліджень, за допомогою яких підприємство намагається сприяти передусім систематичним пошукам нових технологічних можливостей. Її реалізація сприятиме формуванню конкурентних переваг підприємства [9–11].

Головне завдання інноваційної стратегії полягає в тому, щоб перевести виробничо-технічний комплекс підприємства і його продуктовий портфель з його справжнього стану в бажаний керівництвом майбутній стан, який найбільшою мірою відповідає умовам зовнішнього маркетингового середовища [12, с. 111].

Розроблення стратегій інноваційного розвитку на підприємстві є прерогативою найвищих ешелонів управління й базується на вирішенні комплексу завдань [2, с. 45]:

- визначенні стратегічних цілей;
- оцінюванні можливостей і ресурсів підприємства для їхньої реалізації;
- аналізі тенденцій у маркетинговій діяльності і в науково-технічній сфері;
- визначенні інноваційних стратегій із вибором альтернатив;
- підготовці детальних оперативних планів, програм, проектів і бюджетів;
- оцінюванні діяльності підприємства на основі певних критеріїв з урахуванням визначених цілей і завдань.

Єдиної, успішної для всіх підприємств моделі інноваційної стратегії немає, її вибір залежить від великої кількості чинників, зокрема від ринкової позиції підприємства, динаміки її зміни, виробничого й технічного потенціалу підприємства, продукту чи послуг, що виробляються, стану економіки, культурного середовища тощо [4, с. 140].

Нині немає єдиного підходу до формування стратегії інноваційного розвитку підприємства. У табл. 1 наведено систематизацію підходів до формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Враховуючи загальний підхід до розроблення стратегій підприємства, розроблення та реалізацію стратегії інноваційного розвитку доцільно здійснювати за такими етапами [12, с. 441]:

1. Стратегічний аналіз середовища функціонування підприємства, зокрема визначення інноваційної позиції підприємства в конкурентному середовищі, вивчення інноваційного потенціалу та можливостей його зростання.

2. Розроблення довгострокових інноваційних завдань підприємства.

3. Оцінка альтернатив та вибір певної інноваційної стратегії. Вибір тієї чи іншої стратегії залежить від низки чинників, що впливають на діяльність підприємства. При цьому особливу увагу доцільно звернути на такі чинники, як [12, с. 442]:

- стан інноваційного розвитку національної економіки (визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на загальнодержавному рівні, моніторинг правового поля);
- можливість виходу організації з інноваційним продуктом на міжнародний ринок;
- структура сектору економіки, в якому функціонує організація, можливість залучення і використання необхідних ресурсів (як матеріальних, так і інтелектуальних);
- ризики (оцінювання реальних та потенційних ризиків, пов'язаних з інноваційною діяльністю конкретного виду, можливості їх зменшення та уникнення).

Систематизація підходів до формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства

Автор	Характеристика підходу до формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства
О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан [3, с. 254]	Виділяє вісім етапів стратегії інноваційного розвитку: – визначення загального періоду формування стратегії інноваційного розвитку; – дослідження факторів середовища; – оцінка сильних і слабких сторін інноваційної діяльності підприємства; – комплексна оцінка стратегічної позиції підприємства; – формування стратегічних цілей інноваційної діяльності; – розроблення цільових стратегічних нормативів інноваційної діяльності; – прийняття основних стратегічних інноваційних рішень; – оцінка розробленої стратегії інноваційного розвитку, а також два етапи реалізації стратегії: забезпечення реалізації стратегії та організація контролю за її реалізацією.
В. Л. Дикань, О.Г. Кірдіна [4, с. 142]	Передбачає оцінку рівня мобілізації можливостей, що реалізується за таким порядком: аналіз окремих факторів, які організують поточний потенціал; визначення потенціалу, необхідного для реалізації «оптимальної» стратегії; розрахунок співвідношення бальних оцінок, які характеризують відповідність наявних можливостей оптимальним.
С.М. Ілляшенко [1, с. 93]	Виділяє комплексну оцінку ефективності стратегії, що складається з оцінки конкурентоспроможності підприємства та оцінки ефективності стратегії інноваційного розвитку.
П.В. Микитюк [6, с. 33]	Вважає, що етапами формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства є: – визначення головної цілі/місії фінансової стратегії підприємства; – аналіз внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища; – оцінка конкурентоспроможності підприємства чи продукції; – розроблення варіантів фінансової стратегії; – оцінка та вибір оптимального варіанта фінансової стратегії; – оформлення та затвердження фін. стратегії як документа; – реалізація розробленої стратегії; – оцінка виконання стратегії/місії.
О.І. Шаманська [13, с. 167]	Підкреслює, що етапами формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства є: – визначення періоду реалізації стратегії; – визначення стратегічних цілей інноваційної діяльності; – розроблення інноваційної політики; – уточнення цілей стратегії; – оцінка розробленої стратегії та її виконання.

4. Реалізація та поточне коригування інноваційної стратегії. Вибраний підприємством шлях інноваційного розвитку потребує постійного моніторингу рівня досягнення запланованих цілей та оцінювання ефективності прийнятих стратегічних рішень [12, с. 443].

У сучасних умовах великого значення у процесі оцінювання ефективності інноваційної стратегії набуває вартісний підхід, який передбачає оцінювання результатів прийняття інноваційних рішень з урахуванням динамічних змін зовнішнього середовища. Можливість змінювати управлінські рішення з метою їх оптимізації стала одним із чинників сучасного управління. Зміна управлінських рішень одночасно впливає і на вартість інноваційних проектів і вимагає застосування сучасних підходів до їх реальної оцінки. Ключовим аспектом вирішення цього завдання є дисконтування грошових потоків із використанням

показників оцінювання ефективності інноваційних рішень.

Висновки з проведеного дослідження. З огляду на вищевикладене слід констатувати, що в умовах сучасного нестабільного економічного стану та зростання конкурентоспроможності підприємств особливу увагу потрібно приділити інноваційному розвитку, оскільки він впливає на ефективну діяльність підприємства. Результативність інноваційного процесу показує, якою мірою було досягнуто стратегічної мети за рахунок упровадження інноваційних дій на підприємстві, тобто кількісний рівень упровадженої інновації, а ефективність дає можливість охарактеризувати якісний ступінь задоволення у процесі впровадження інноваційних заходів відповідно до розрахованих кількісних показників інноваційної діяльності на підприємстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навч. посіб. / С.М. Ілляшенко. Суми: ВТД «Університетська книга», 2014. 581 с.
2. Аптекар С.С. Оцінка ефективності інноваційних стратегій підприємств / С.С. Аптекар // Економіка України. 2017. № 1. С. 42–49.
3. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підруч. [3-є вид.] / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін. К.: Центр учбової літератури, 2007. 662 с.
4. Дикань В.Л. Система інтегрованого управління інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств / В.Л. Дикань, О.Г. Кірдіна // Менеджмент і маркетинг інновацій. 2017. № 1. С. 137–144. URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_1_137_144.pdf.
5. Сич Є.М. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства : [монографія] / Є.М. Сич, В.П. Ільчук. К. : Логос, 2016. 256 с.
6. Микитюк П.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібн. / П.В. Микитюк. К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 400 с.
7. Бреус С.В. Аналіз стану і перспективи експорту високотехнологічної продукції промисловості України / С.В. Бреус // Стратегічні пріоритети. 2010. № 1. С. 16–22. URL: <https://invest.kh.ua/images/library/253/eksport-visokotekhnolog-prod-ukrajini-2010.pdf>.
8. Бреус С.В. Інноваційні зрушення на сучасному етапі розвитку України / С.В. Бреус // Економіка і управління. 2003. № 4. С. 44–48.
9. Касич А.О. Управління конкурентними перевагами підприємства [Текст] / А.О. Касич, Ж.В. Харькова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О.В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 25. № 2. С. 79–85. URL: <http://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/4524>.
10. Бондаренко С. Задоволеність споживачів як основа успіху в бізнесі / С. Бондаренко // Економіст. 2004. № 12. С. 35–37.
11. Касич А.О. Втілення концепції стратегічного управління в практику вітчизняних підприємств / А.О. Касич // Бізнес-Інформ. 2014. № 11. С. 290–294. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2623/1/business-inform-2014-11_0-pages-290_294%20%281%29.pdf.
12. Нємцов В.Д. Стратегічний менеджмент [Навчальний посібник.] / В.Д. Нємцов, Л.Є. Довгань. К.: ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2011. 560 с.
13. Шаманська О.І. Довгострокове планування інноваційної діяльності в системі ресурсного потенціалу підприємства / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. № 6 (96). 2014. С. 164–168.

REFERENCES:

1. Illiashenko, S.M. (2014). Upravlinnia innovatsiinym rozvytkom: problemy, kontseptsii, metody [Management of innovative development: problems, concepts, meth-

ods]. Sumy: VTD "Universytetska knyha", 2014. p. 581. (in Ukrainian).

2. Aptekar, S.S. (2017). Otsinka efektyvnosti innovatsiinyykh stratehii pidpriemstv [Evaluating the effectiveness of innovative business strategies]. Ekonomika Ukrainy. no. 1. pp. 42–49. (in Ukrainian).

3. Volkov, O.I., Denysenko, M.P., Hrechan, A.P. & others (2007). Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti [Economics and organization of innovation activities]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. p. 662. (in Ukrainian).

4. Dykan, V.L. & Kirdina O.H. (2011). Systema intehrovanoho upravlinnia investytsiino-innovatsiinym rozvytkom pidpriemstv [System of the integrated management by investment-innovative development of railway transport]. Menedzhment i marketynh innovatsii. no. 1. pp. 137–144. (n.d.). http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_1_137_144.pdf. (in Ukrainian).

5. Sych, Ye. M. & Ilchuk, V.P. (2016). Innovatsiino-investytsiinyi rozvytok pidpriemstva [Innovative and investment development of the enterprise]. Kyiv: Lohos. p. 256. (in Ukrainian).

6. Mykytiuk, P.V. (2013). Innovatsiinyi menedzhment [Innovation management]. Kyiv: Tsentр navchalnoi literatury. p. 400. (in Ukrainian).

7. Breus, S.V. (2010). Analiz stanu i perspektyvy eksportu vysokotekhnologichnoi produktsii promyslovosti Ukrainy [Analysis of the state and prospects of export of high-tech industrial products of Ukraine]. Stratehichni priorytety. no. 1. pp. 16-22. (n.d.). <https://invest.kh.ua/images/library/253/eksport-visokotekhnolog-prod-ukrajini-2010.pdf>. (in Ukrainian).

8. Breus, S.V. (2003). Innovatsiini zrushennia na suchasnomu etapi rozvytku Ukrainy [Innovative changes at the present stage of Ukraine of development]. Ekonomika i upravlinnia. no. 4. pp. 44-48. (in Ukrainian).

9. Kasych, A.O. & Kharkova, Zh.V. (2016). Upravlinnia konkurentnyimi perevahami pidpriemstva [Management of enterprise competitive advantages]. Ekonomichnyi analiz: zb. nauk. prats. Vol. 25. no. 2. pp. 79-85. (n.d.). <http://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/4524>. (in Ukrainian).

10. Bondarenko, S. (2004). Zadovolenist spozhyvachiv yak osnova uspikhu v biznesi [Customer satisfaction as the basis for success in business]. Ekonomist. no. 12. pp. 35-7. (in Ukrainian).

11. Kasych, A.O. (2014). Vtilennia kontseptsii stratehichnoho upravlinnia v praktyku vitchyznianskykh pidpriemstv [Implementation of the Conception of Strategic Management in the Practice of Domestic Enterprises]. Biznes-Inform. no. 11. pp. 290–294. (n.d.). https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2623/1/business-inform-2014-11_0-pages-290_294%20%281%29.pdf. (in Ukrainian).

12. Niemtsov, V.D. & Dovhan, L.Ie. (2011). Stratehichniy menedzhment [Strategic management]. Kyiv: TOV "UVPK "EksOb". p. 560. (in Ukrainian).

13. Shamanska, O.I. (2014). Dovhostrokovе planuvannia innovatsiinoi diialnosti v systemi resursnoho potentsialu pidpriemstva [Long-term planning of innovation activity in the system of resource potential of the enterprise]. Aktualni problemy ekonomiky. no. 6 (96). pp. 164–168. (in Ukrainian).

Breus S.V.Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Management Department
Kyiv National University of Technologies and Design**Semenenko A.V.**Student
Kyiv National University of Technologies and Design**THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF INNOVATIONS
IN STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE**

The role and significance of innovations in the strategic development of the enterprise has been considered. Has been accentuated attention on the fact that innovation activity is one of the main components of the process of ensuring the successful operation of the enterprise.

The factors that underpin the importance of innovations in the national economic system has been presented, in particular, such as:

- 1) the need for restructuring and re-engineering of enterprises in accordance with market requirements;
- 2) outdated material and technical base;
- 3) frequent and sharp changes in demand for goods;
- 4) international competition.

It is noted that in general the problem of Ukraine's innovation development lies only in the sphere of financial and institutional provision, but also in the effective management (first of all strategic) at the level of the enterprise, which should ask the vector and determine the general program of actions on investment in innovation at the enterprise in all levels of the formation of the consumer the value of products of each type of business enterprise.

Has been accentuated attention on the fact that in current conditions the actual direction of research of the management system of innovation activity should be considered its implementation in the context of strategic development of the enterprise.

The essence of innovation strategy, its main tasks has been considered. The systematization of approaches to the formation and implementation of the strategy of innovative development of the enterprise has been presented.

The main stages on which the review and the strategy of innovation development of the enterprise are carried out has been outlined.

It is concluded that in the conditions of the current unstable economic state and increasing competitiveness of enterprises, special attention should be paid to innovative development, since it affects the effective activity of the enterprise.